

SECTION 1. HISTORY AND THEORY OF LAW AND STATE

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-432-0-1>

THE OBJECTIVITY OF THE RESEARCH METHODOLOGY OF THE CHILD'S RIGHTS

ОБ'ЄКТИВНІСТЬ МЕТОДОЛОГІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВ ДИТИНИ

Maksymenko O. V.

*<https://orcid.org/0000-0002-3039-1773>
PhD in Law, Senior Researcher,
Senior Researcher of the scientific
laboratory on problems of combating
crime of the NNI No. 1 of the National
Academy of Internal Affairs
Kyiv, Ukraine*

Максименко О. В.

*<https://orcid.org/0000-0002-3039-1773>
кандидат юридичних наук старший
науковий співробітник, старший
науковий співробітник наукової
лабораторії
з проблем протидії злочинності
Навчально-науковий інститут № 1
Національної академії внутрішніх
справ
м. Київ, Україна*

Прояви насилля, жорстокого та не належного поведіння з дітьми, які спостерігаються у сучасному суспільстві потребують повного витіснення. Пріоритетною діяльністю цивілізованого світу є захист прав кожної дитини не залежно від її стану здоров'я, соціальної, расової, релігійної, статевої приналежності. Постійне вивчення та переосмислення прав дитини як явища, потребує виокремлення інструментів його пізнання. У даному дослідженні ставимо за мету визначити об'єктивність методології дослідження прав дитини як правового феномену.

У сучасному суспільстві вивчення прав дитини є процесом складним та багатогранним і потребує застосування методології, якою оперують різні науки. Так, враховуючи особливості дитини знадобиться знання з антропології, генетики, культурології, демографії, педагогіки, етнографії, психології та інших наук. Крізь призму юридичної науки, права дитини є одночасно і джерелом вивчення

дитинства, і навпаки – проявом взаємодії «дитини у контакті із законом» та «дитини у конфлікті із законом» [1].

Загалом, під поняттям методологія, прийнято вбачати:

1) сукупність прийомів дослідження, що застосовуються в певній науці;

2) вчення про методи пізнання та перетворення дійсності.

Методологія (гр. *methodos* – спосіб, метод і *logos* – наука, знання) – це система методологічних і методичних принципів і прийомів, операцій і форм побудови наукового знання. Філософський рівень методології функціонує у вигляді загальної системи принципів діалектики. Вона формує світоглядну концепцію світової науки, тобто основні вихідні теоретичні положення, які затвердилися в науці і які рівною мірою треба знати [2; 6].

Об'єктивність методології дослідження прав дитини варто розглядати як багаторівневу систему, яка охоплює рівень парадигм, рівень підходів, рівень методів та принципів, рівень теорій та концепцій. Досягнення істинних знань про права дитини, на наш погляд, є можливим лише за умови використання методологічного плюралізму. Сучасні вчені стверджують, що вибір методології пізнання залежить від особистих якостей дослідника: його знань та уваги на окремому ракурсі предмету пізнання [3].

Як частина методології, рівень методів та принципів пізнання прав дитини включає загальнонаукові та спеціально-наукові методи і принципи. Серед них: метод діалектики, історичний, формально-логічний, порівняльно-правовий методи та інші.

Діалектичний метод, який охоплює такі принципи як об'єктивність та всесторонність дослідження, закони переходу кількісних змін у якісні, єдності та боротьби протилежностей, заперечення заперечення. Щодо цього дослідження принцип об'єктивності полягає, передусім, у прагненні дослідника бути безстороннім та неупередженим (хоча це не виключає його ціннісних орієнтацій), принцип всесторонності проявляється у виявленні та науковому аналізі усіх компонентів правового регулювання, усіх правовідносин за участю дітей або з приводу захисту прав дитини, різноманітних проявів правового життя, що стосуються дітей.

Пізнання прав дитини в цілому та правового статусу дитини як його ядра є неможливим без звернення до історичних витоків цих правових явищ, що обумовлює використання історичного методу. Він включає наступні прийоми дослідження: ретроспекція; історичне

порівняння; історична аналогія; історична типізація; історична періодизація.

Синтез еволюційної парадигми та історичного методу знаходить своє втілення і в іншому аспекті дослідження – для виявлення місця прав дитини у правовій системі України. Дослідження Н.М. Крестовської систематизували історичні закономірності розвитку прав дитини, розглядаючи їх крізь призму ювеналістики, а також антропологічні особливості дитини [4].

Антропологічна сутність дитини та її прав, природньо являється специфічною у юридичній науці, тому і потребує особливої юриспруденції формально-юридичного методу – основи юридичного мислення [5]. Формально-юридичний метод відіграє декілька однаково важливих функцій у правовому дослідженні. Він є основним інструментарієм для тлумачення чинних норм, які захищають права дитини, а також формулює специфічні категорії та поняття інституту прав дитини в юридичній науці, здійснює класифікацію норм та джерел права, виявляє прогалини у нормативному регулюванні. Наприклад, у законодавстві України визначено, що дитиною є особа віком до 18 років (повноліття), якщо згідно з законом, застосовуваним до неї, вона не набуває прав повнолітньої раніше [6], а в інших країнах розуміння віку дитини може відрізнятися.

Метод порівняльного аналізу широко використовується при пізнанні прав дитини на різних рівнях: доктринальному, нормативному, інституційному, на рівні практичного застосування. Порівнянню піддаються цінності, доктрини, принципи, структура, інститути, норми права, правозастосовні установи.

Все частіше у юридичній науці використовують порівняльно-правовий метод. Науково обґрунтованим розумінням правової компаративістики є запропоноване визначення О.Ф. Скакун, відповідно до якого порівняльно-правовий метод постає як зіставлення однопорядкових юридичних понять, явищ, процесів і з'ясування між ними схожості і відмінності [7].

Отже, порівняльно-правовий метод – це зіставлення юридичних понять, явищ, процесів одного порядку і з'ясування подібності та відмінності між ними. Дослідження прав дитини є складним і багатограним процесом людського мислення, необхідним для удосконалення правових механізмів та захисту прав неповнолітніх осіб.

Прийоми та способи пізнання, залежать від складності об'єкта та особистих якостей дослідника. Найбільш ефективним, на наше переконання є застосування комплексу методів, підходів і принципів

пізнання. Об'єктивність методології дослідження прав дитини найбільш проявляється у комплексному підході до вибору методів, теорій і концепцій.

Література:

1. Maksymenko, O. V. (2021). Methodological foundations of the cognition of children's rights. *Law Journal of the National Academy of Internal Affairs*, 11(2), 13-17. DOI: 10.33270/04212202.13.
2. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень : навчальний посібник. 2003. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-42.html>
3. Білозьоров С. В. Методологічний підхід як інструмент пізнання права. DOI: <https://doi.org/10.32837/apdp.v0i90.3204>.
4. Крестовська Н. М. Ювенальне право України: генезис та сучасний стан [Текст] : дис...д-ра юрид. наук : 12.00.01 / Н. М. Крестовська ; Одеська національна юридична академія. О., 2008.
5. Жоль К. К. Методы научного познания и логика (для юристов) / К. К. Жоль. К. : Атіка, 2001. 288 с.
6. Закон України «Про охорону дитинства». *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. № 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
7. Скаун О. Метатеоретичні питання загального порівняльного правознавства як галузі юридичної науки. *Порівняльне правознавство*. 2012. № 3–4. С. 408–420. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/porgr_2012_3-4_35